

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
For: Tord Solvang
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

Dato
16. august 2024
Vår referanse
Johan Slätte
Deres referanse
201836351

Sendes per e-post: uttalelse@nve.no

Høringsuttalelse 201836351

1. Innledning

Høringsuttalelsen er sendt på vegne av Borregaard AS, organisasjonsnummer 895 623 032.

Borregaard viser til tidligere høringsuttalelse til *Melding om Sarp 2*, datert 15. mai 2023, og brev med tilleggsopplysninger datert 25. mars 2024. Disse uttalelsene skal også regnes som del av høringsuttalelsen til *konsesjonssøknaden*.

Borregaard er positiv til videre utbygging av Sarpsfossen. Imidlertid har ikke søkerne i tilstrekkelig grad utredet de negative følgene av den planlagte utbyggingen. Søknaden utreder ikke alternativer og har i liten grad forslag til avbøtende tiltak. Spesielt overfor andre brukere og rettighetshavere i Glomma, er søknaden lite konkret og svært uforpliktende. Borregaard mener derfor søknaden bør sendes tilbake til søkerne for ytterligere utredning og med pålegg om at det i en korrigert søknad skal foreslås forpliktende, avbøtende tiltak som er tilfredsstillende for berørte parter.

Hvis søknaden realitetsbehandles, mener Borregaard at det må besluttes avbøtende tiltak. Det må ikke gis tillatelse til ekspropriasjon av privatrettslige rettigheter, i alle fall ikke for annet enn tilkomst under anleggsfasen. I den utstrekning det viser seg nødvendig å ekspropriere andres rettigheter i Glomma, bør dette bare skje etter konkret vurdering av kompetente offentlige myndigheter.

2. Konsekvensutredningen

2.1 Generelt

NVE har bedt om kommentarer til om konsekvensutredningen gir tilstrekkelige opplysninger om tiltakets virkninger.

Borregaard mener konsekvensutredningen er mangelfull på flere punkter.

1. Den utreder ikke andre forhold av betydning for konsesjonsmyndighetenes vurdering av ulike brukere og rettighetshaveres interesser, for eksempel den verdiskapningen som skjer ved Borregaards og andre, berørte industribedrifters bruk av Glomma

- Den analyserer i svært liten grad de konsekvensene utbyggingen har for brukere av vann nedstrøms Sarpsfoss.
- Den analyserer i svært liten grad konsekvensene av den negative forurensningen som følger av bortledning av store vannmengder
- Den utreder ikke andre, mindre inngripende løsninger for å øke produksjonen av kraft i Sarpsfoss, for eksempel opprustning og utvidelse av eksisterende kraftverk.
- Den er svært lite konkret og svært uforpliktende med hensyn til avbøtende tiltak overfor berørte rettighetshavere nedstrøms Sarpsfoss.
- Den hverken analyserer eller dokumenterer om de rettslige grunnlagene søkerne må ha for å gjennomføre utbyggingen, foreligger. Dette gjelder både sivilrettslige rettigheter og forholdet til annen etablert bruk av vassdraget

Borregaard har i flere møter informert søkerne om konsekvenser den planlagte utbyggingen vil ha for driften av Borregaards fabrikker. Borregaard har selv måttet bruke betydelige interne og eksterne ressurser for å utrede konsekvensene og mulige avbøtende tiltak. Likevel har søkerne valgt ikke å omtale dette i konsesjonssøknaden.

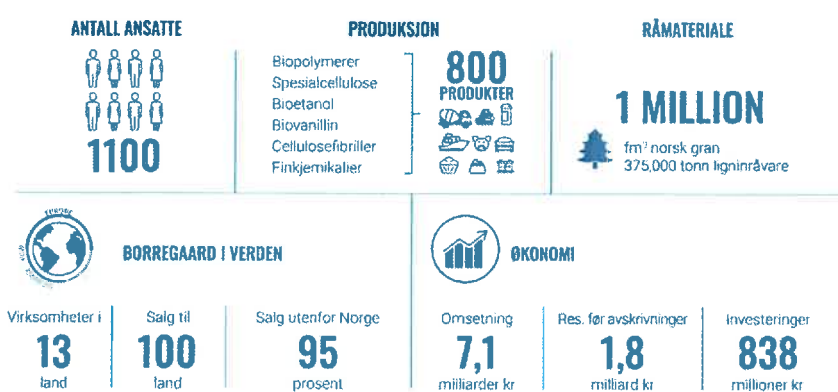
2.2 Verdiskapningen ved Borregaards bruk av vann fra Glomma

Tilgang på prosessvann er kritisk for Borregaards drift. Uten stabil tilgang på vann, stopper virksomheten. Vann er ved siden av tømmer og energi, en grunnleggende forutsetning for i produksjonen. Vannet brukes både som kjølevann og direkte i prosessen. Det vannet som ikke blir igjen i produktene, renses og tilbakeføres til Glomma.

Borregaard vil innledningsvis gi noe nøkkelinformasjon om virksomheten og den verdiskapningen som skjer. Borregaard henter driftsvann fra Glomma og bruker vassdraget som resipient for senere utslipp av prosessvann. Både tilgangen på prosessvann og bruk av Glomma som resipient, er kritisk for Borregaards drift og er en etablert og lovlig bruk av vassdraget.

Illustrasjonen nedenfor oppsummerer verdiskapningen i Borregaard og hva Borregaard som selskap generer av verdier for sine eiere.

Nøkkeltall – Borregaard konsern

Som en hjørnesteinsbedrift i Østfold-regionen, har Borregaards virksomhet store ringvirkninger i samfunnet, særlig lokalt, men også nasjonalt. Den neste illustrasjonen er basert på en beregning fra NHO om ringvirkningene av Borregaards virksomhet for samfunnet.

Store ringvirkninger av industrivirksomheten*

Borregaard i Sarpsborg (2014-tall): Nasjonale råvarer og høye investeringer

* Beregning foretatt av NHO basert på regnskapstall fra Borregaard og relevant bransje 2014. Samlet skatteinntekter på ca. kr 1,2 mrd.

Årsaken til at Borregaard tar dette med i høringsuttalelsen, er for å vise den samfunnsmessige verdiskapningen Borregaard bidrar til. Vannet i Glomma har større verdi brukt som prosessvann i Borregaards virksomhet, enn brukt i kraftproduksjon. Dette er ikke omtalt eller opplyst om i konsesjonssøknaden. Borregaard mener informasjonen er viktig når konsesjonsmyndighetene skal vurdere spørsmålet om utbygging, ekspropriasjon og avbøtende tiltak.

I den grad det oppstår interessekonflikt og spørsmål om vannet i Glomma skal brukes i kraftproduksjon eller industriproduksjon, framstår det som klart at industrivirksomhet må ha prioritet foran kraftvirksomhet.

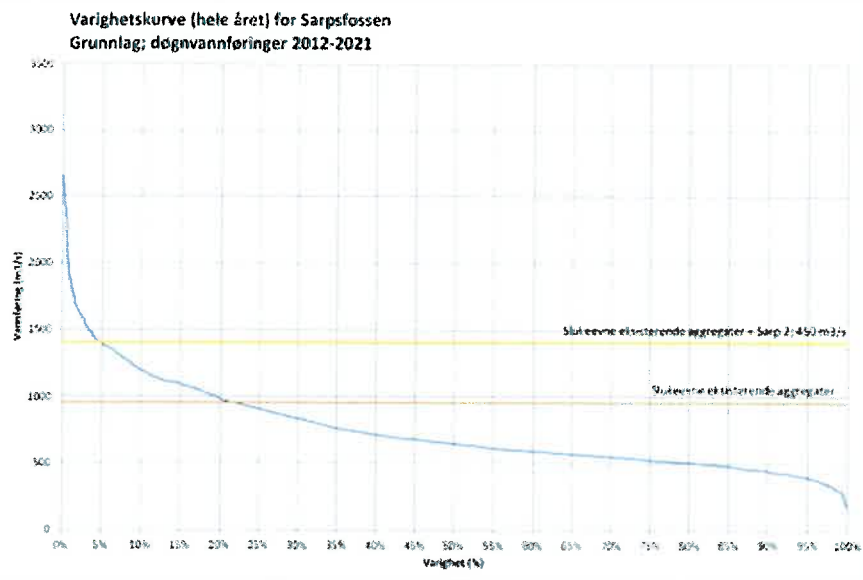
2.3 Minstevannføring

Søkerne har i liten grad analysert og tatt hensyn til de problemer den planlagte reduksjonen i minstevannføringer vil påføre Borregaard. Borregaard har måttet gjøre dette arbeidet selv om det er klart at dette egentlig noe søkerne skulle ha gjort.

Borregaard oppførte og satte i drift nytt vannverk i 2002–2003 nedstrøms Sarpsfoss. Det ble bygd et nytt vanninntak i elven. Før det nye vannverket ble satt i drift, hentet Borregaard prosessvann oppstrøms Sarpsfoss og var derfor ikke berørt av lave vannføringer nedstrøms Sarpsfoss.

Som det framkommer av vedlegg 1 til Borregaards tilleggsuttalelse datert 26. mars, er det nye vanninntaket designet for en vannlinjehøyde på LWL+3,72 meter, som tilsvarer en minstevannføring på over 330 m³/s. Vanninntaket er designet for de vannmengdene som var forventet på det tidspunktet det ble designet, også vannføringen i flomperioder. Det kan driftes på vannføring ned mot LWL+3,35, men det setter begrensinger på muligheten for vedlikehold.

Figuren nedenfor er hentet fra side 10 i dokumentet *Hafslund Eco Vannkraft AS: Sarp 2 kraftverk – vannlinjeberegning: Nedstrøms dam Sarpsfoss* datert 9. januar 2024.

Figur 2-3 Varighetskurve for Sarpsfossen, hentet fra «Sarpsfossen – Produksjonsberegninger mai 2022» [2]

Den viser at median vannføring ved Sarpsfoss i dag er ca. 700 m³/s. Vannlinjeberegningene viser at vannføring under 250 m³/s er meget uvanlig i henhold til varighetskurven for Sarpsfoss.

Etter at det nye vannverket kom i drift, har Borregaard registrert vannføringer på 250 m³/s eller lavere tre ganger: I mars 2011 (200 m³/s), april 2013 (170 m³/s) og i april 2022 (250 m³/s). I alle tre tilfellene hadde Borregaard utfordringer med driften av vannverket, det var problemer med kvaliteten på vannet og at pumpene sugde luft. Dette påvirket også kvaliteten på sluttproduktene.

I 2011 eide Sarpsfoss Ltd., som da het Borregaard Industries Limited, fortsatt den industrivirksomheten som i dag eies av Borregaard AS. Kraftverkene ble operert i tett samarbeid med industrien som ble skilt ut fra Sarpsfoss Ltd. i april 2012 og børsnotert i oktober samme år. Det har i også i årene etterpå vært et godt samarbeid mellom Sarpsfoss Ltd. og Borregaard. Likevel har Borregaard hatt driftsproblemer når vannføringen har vært på disse lave nivåene.

Søkerne planlegger en driftsvannføring i de eksisterende kraftverkene i Sarpsfoss på minimum 200 m³/s. Dette tilsvarer LWL+2,38 meter ved Borregaards vanninntak. På dette nivået vil det ikke være vann i pumpeumpen i vanninntaket, og pumpene vil ikke kunne driftes. Dette vises i tegningen i vedlegg 1 til brevet datert 26. mars i år.

Om dette skriver søkerne på side 36 i konsesjonssøknaden (punkt 3.4.3 fjerde avsnitt):

En vannføring på 200 m³/s er en liten vannføring i Glomma, men vannføringen kan likevel bli enda mindre i år med sen start på vårmeltingen, som observert i årene 1996, 2011 og 2013. Vannføring under 200 m³/s må forventes å oppstå også i fremtiden. Størrelsen på minstevannføringen er allikevel stor i forhold til det maksimale vannforbruket Borregaard har oppgitt (ca. 3,5 m³/s). Dersom denne vannføringen gir driftsutfordringer for vanninntaket til Borregaard AS så er dette en utfordring som allerede er til stede til en viss grad. Med bakgrunn i de siste opplysningene vi har mottatt i februar 2024 vil HEV fortsette dialogen med Borregaard AS for å søke eventuelle løsninger i parallell med konsesjonsbehandlingen.

Det søkerne skriver i konsesjonssøknad, indikerer at de ikke har forstått det som er problemet: *Med en minstevannføring som det er søkt om, blir det som i dag er en unntakssituasjon som har forekommet to*

ganger de siste 20 årene (force majeure), den nye normaltilstanden. Det betyr at Borregaard hver dag vil ha problemer med kvalitet på prosessvann og pumper som suger luft, noe som raskt vil føre til havarier. Dette vil være en utålelig situasjon for Borregaard, da fabrikken ikke kan driftes innenfor rammene av akseptabel risiko.

Om vannføringen skal være under 330 m³/s, må derfor søkerne foreta avbøtende tiltak. Som det framgår av den siterte teksten, har søkerne ikke vært villige til å utrede slike tiltak.

Borregaard har utredet ulike muligheter for avbøtende tiltak. Det er vurdert, men ikke funnet forsvarlig å gjøre tiltak i eksisterende vanninntak. I tilfellet måtte driften ved Borregaard stoppes i en lengre periode. Dette er hverken økonomisk og kommersielt forsvarlig. Det er imidlertid to andre løsninger som er under utredning:

1. Flytte vanninntaket ovenfor Sarpsfoss
2. Bygge et nytt vanninntak ved siden av det som er i dag med design og tekniske løsninger for den lavere vannføringen

Av disse to tiltakene framstår alternativ 1 foreløpig som det mest realistiske. Alternativ 2 krever at det gjøres tiltak ute i elven, blant annet at det sprenges en tunnel for å føre vann til et nytt vanninntak. Det er knyttet usikkerhet til om dette er mulig på grunn av kvaliteten på fjellet, og det er usikkerhet om turbiditet blant annet i flomperioder. Ingen av alternativene er ferdig utredet og kostnadsberegnet. Dokumentasjon vil bli ettersendt NVE når den foreligger.

2.4 Forurensning

Glomma er resipient for utslipp av brukt prosessvann fra Borregaard. Utslippene er nødvendige for driften og er en etablert, godkjent og lovlig bruk av vassdraget. Borregaard viser til tilleggsuttalelsen 26. mars i år.

I dokumentet *Hafslund Eco Vannkraft AS: Sarp 2 kraftverk: Konsekvensutredning forurensning: Støy, luft, vann og grunn* datert 5. januar 2023 heter det på side 52–53:

Det er ingen direkte utslippskilder til vann fra kraftanlegget i driftsfasen som vil kunne påvirke vannkvaliteten. Tunnelen er så kort at det ikke forventes at det vil være noen nevneverdig temperaturøkning i vannet ved utløpet.

Prosjektet omfatter ingen nye reguleringer, men vil innebære noen hydrologiske endringer i vassdraget som kan medføre påvirkning på vannmiljøet.

Dette er ikke riktig. Redusert vannføring innebærer *indirekte* forurensning etter vannressursloven, se *Veiledning til bruk av vannforskriften § 12 (9. juli 2021)* punkt 3.3 første avsnitt siste setning. I driftsperioden vil det omsøkte tiltaket medføre en betydelig indirekte forurensning.

I søkerens melding om Sarp 2, er konsekvensene av den indirekte forurensning ikke berørt. Borregaard ba derfor NIVA om å vurdere dette forholdet.

Som det framkommer i tidligere oversendt oppdaterte notatet fra NIVA fra mars 2024, er vannkvaliteten i områdene som vil bli berørt av lavere vannføring, i dag definert som «middels god». Ved lavere gjennomsnittlig vannføring vil kvaliteten bli vesentlig forverret. Borregaard viser til vedlegg 2 til tilleggsuttalelsen, notat fra NIVA datert 19. mars 2024, og konklusjonene på side 6.

Utredningen fra NIVA omfatter bare utslipp fra Borregaard. Det er også andre industriutslipp i det berørte området som ikke er målt eller omtalt.

I konsesjonssøknaden er det heller ikke vurdert hvilke langsiktige konsekvenser den indirekte forurensningen vil ha for muligheten til å forbedre dagens vannkvalitet til angitte mål. Det er heller ikke utredet avbøtende tiltak for å begrense konsekvensene av den indirekte forurensningen.

Det mest nærliggende avbøtende tiltaket er å flytte industriens utslippspunkter nedstrøms det foreslåtte utslippspunktet for vann fra Sarp 2. Søkerne bør derfor pålegges å gjennomføre dette tiltaket som vilkår for konsesjon.

2.5 Settefiskanlegget

I konsesjonssøknaden side 127, tredje avsnitt under overskriften *Bestemmelser som bør tas ut av reglementet* skriver søkerne:

Punkter som foreslås tas ut er:

Punkt 11, «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å avgi inntil 0,2 m³/s som vannforsyning til settefiskanlegg gjennom tømmertunnel ved Eidet».

Anlegget ved Eidet er lagt ned, og settefiskproduksjonen er flyttet til Borregaard.

Settefiskanlegget på Borregaard ble finansiert av Sarpsfoss, Hafslund og Borregaard i fellesskap i 2012. Anlegget ligger på Borregaards industriområde, nedstrøms Sarpsfoss. Det har hele tiden blitt drevet på dugnad av NGOFA. I de første fem årene bidro Sarpsfoss og Hafslund etter avtale i den løpende finansieringen av driftsutgifter. Da avtalen løp ut, avviste Sarpsfoss og Hafslund å bidra til videre driftsfinansiering. Borregaard har derfor siden finansiert driften alene. Akkumulert over hele perioden, har dette blitt et betydelig beløp.

Hvis søkerne får tillatelse til å redusere vannføringen slik det er søkt om, er det grunn til å tro at det vil føre til svært dårligere forhold for gyteplasser i det berørte området, især hvis det ikke gjøres tiltak mot den indirekte forurensningen. Søkerne bør derfor pålegges å finansiere driften av settefiskanlegget, helt eller delvis. Borregaard viser også til de innsparingene søkerne har hatt ved ikke å måtte avgi driftsvann til det anlegget ved Eidet.

2.6 Opprustning og utvidelse av eksisterende kraftverk

Etter Borregaards syn burde søkerne også ha omtalt alternativer til den store og inngripende utbyggingen søknaden omfatter. Det er nærliggende å tro at en opprustning og utvidelse av eksisterende kraftverk langt på vei kan oppnå de samme fordelene som utbyggingen det er søkt om, til en langt mindre kostnad og med færre konsekvenser for andre brukere av vassdraget og for omgivelsene.

I konsesjonssøknaden side 8, siste avsnitt under «*Flomsikring*» framhever søkerne hvilken betydning det omsøkte tiltaket vil ha som flomsikring. Andre, mindre inngripende tiltak som opprustning og utvidelse av eksisterende kraftverk, kan ha tilsvarende effekt. Samtidig vil det ikke ha samme negative konsekvenser for Borregaards og andre industrivirksomheters etablerte bruk av vassdraget.

2.7 Rettigheter til vann og fall nedstrøms Sarpsfoss

I konsesjonssøknaden på side 42 (punkt 3.5 siste avsnitt) heter det:

Retten til å utnytte fallet i Sarpsfossen til kraftproduksjon er delt med halvparten hver på Hafslund Produksjon Holding og Sarpsfoss Ltd. Rettighetene omfatter også vassdragsrettigheter oppstrøms Sarpsfossen.

Det kan etter Borregaards syn reises spørsmål om dette er korrekt. Søkerne utdyper eller begrunner ikke utsagnet ytterligere.

I boken Glommens og Laagens Brukseierforening. *Bind II 1943–1968*. Fabritius & sønner. Oslo. 1975. side 227 første spalte omtales Sarpsfoss.

Sarpsfossens brutto fallhøyde er 20,55 m. Borregaard deltar i reguleringene med en nominell fallhøyde på 10,25 og Hafslund med 10,30 m.

Den nåværende dam som ble bygget i 1949–54, er en massivdam med en sektorluke og to klappeluker. Dessuten er anordnet et fritt overløp med terskel på kote 23,00 langs inntakskanalen til Hafslund kraftverk.

I GLB. *Bind III 1968–1993*, på side 147 andre spalte, er brutto fallhøyde oppgitt til 20,76 meter, fordelt likt mellom Hafslund og Sarpsfoss. Tabellen nedenfor er hentet fra konsesjonssøknaden side 7, tabell 1.

Tabell 1 Hoveddata for tilsig, kraftverk, produksjon og økonomi

	Enhet	Verdi
Nedbørfelt	km ²	41779
Midlere årlig tilsig til inntaket (1993-2022)	Mill. m ³ /år /m ³ /s	22987/728,4*
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	323/142
	observert/beregnet	
	uregulert	
5-persentil sommer (mai-sept.), vinter (okt.-apr.)	m ³ /s	491/402, 170/318
	observert/beregnet	
	uregulert	
Overvann ved inntak, kote	moh.	24,05
Undervann, kote	moh.	Ca. 1,1
Lengde berørt elvestrekning	m	1100
Brutto fallhøyde	m	23,05
Slukeevne, maks	m ³ /s	450
Slukeevne, nominell	m ³ /s	350
Slukeevne, min.	m ³ /s	Ca. 80-100
Tunnelverrsnitt	m ²	220
Lengde vannvei	m	1350
Maksimal turbinytelse	MW	93*
Produksjon, vinter (okt.-apr.) **	GWh	75,8
Produksjon, sommer (mai-sept.) **	GWh	108,2
Produksjon, årlig middel**	GWh/år	184**
Utbyggingskostnad (2023-kroner)	Mill.kr	2028

* Basert på maksimal slukeevne. Endelig detaljert beskrivelse av de ulike ytelser avklares først etter at leverandør er valgt.

**Ny produksjon, klimajustert

Det framkommer her at brutto fallhøyde som skal utnyttes i Sarp II er 24,05 meter. Så vidt Borregaard er kjent med, har hverken Sarpsfoss eller Hafslund ervervet fallrettigheter etter 1913, eventuelt 1939 da det ble inngått en avtale med A/S Haga Hoell & Co om rett til oppdemming. Et spørsmål som burde vært utredet, er derfor det rettslige grunnlaget for å utnytte en større fallhøyde enn i dag.

Som Borregaard skrev i brevet 26. mars, skyldes trolig en del av den økte fallhøyden at turbinene i Sarp 2 senkes og vannutslippet flyttes ca. 1300 meter nedover i Glomma. Det kan da spørres om søkerne med det også vil utnytte fallet som ligger til eiendommer nedstrøms Sarpsfoss som ikke eies av søkerne. Borregaard antar at samme spørsmål har vært oppe i andre konsesjonssaker.

Når det gjelder den vestre bredden, eies denne av Borregaard. Borregaards primære interesse er retten til å bruke vannet i vassdraget som prosessvann. Den strekningen Borregaard eier, er ikke et vannfall eller stryk og kan ikke gjøres til gjenstand for selvstendig kraftproduksjon. Når det gjelder den østre

bredden der Hafslund mener å ha rettigheter, vil Borregaard henvise til Bergh, Trond. *Foredlet virke*. Utg. Ad Notam forlag. Oslo. 1989. Det står på side 40 (vedlagt):

Kjøpet av Hafslund Sulfitfabrik i 1905 var også klart motivert ut fra ressurs hensyn, selv om denne bedriften ikke eide skog. Hensikten var her å hindre prisdrivende konkurranse om tømmeret i Glomma.⁷⁹ Kellner-Partington hadde ut fra en slik tankegang forsøkt å sikre seg hele Hafslund-eiendommen allerede i 1893. Kjøpet var da ferdigforhandlet, men ble i siste liten forpurret av trelasthandlerne i Fredrikstad ad politisk vei, fordi de fryktet å bli avskåret fra råstoff.⁸⁰ Siden hadde Pedersen vaktet utviklingen ved sin gamle arbeidsplass med argusøyne, og da muligheten endelig bød seg, slo han raskt til.

Som bildet på side 41 viser, lå Hafslund Sulfitfabrik helt ved bredden på østsiden av Glomma. Selskapet Kellner-Partington (i dag Sarpsfoss Ltd.) solgte denne eiendommen til Glomma Papp AS rundt 1960. Borregaard har ikke konkrete opplysninger om hvordan rettigheter til vassdraget ble behandlet i noen av transaksjonene, da det ikke har vært tid til å innhente opplysninger fra gamle grunnbøker eller andre kilder. Det har formodningen mot seg at selger (Hafslund) i 1905 forbeholdt seg fallrettigheter i den delen av Glomma som løp langs eiendommen som ble overdratt, og det er derfor grunn til å reise spørsmålet om rettighetene.

Etter Borregaard syn skulle utbyggerne i allerede meldingen ha utredet

1. om den omsøkte utbyggingen utnytter fall nedstrøms utbyggenes eiendommer, og hvis det er tilfelle
2. dokumentert det rettslige grunnlaget for en slik utnytting.

NVE bør derfor returnere søknaden med pålegg om å utrede disse (og andre) spørsmål.

3. Forslag til avbøtende tiltak

Borregaard har hatt møter og er i dialog med utbyggerne uten at det har ledet til en konklusjon om hva som må gjøres for å avbøte ulempene utbyggingen. Som det framkommer over, har Borregaard i møtene lagt fram konkrete, begrunnede forslag til tiltak. Til tross for at Borregaard har brukt betydelige ressurser på å analysere og dokumentere konsekvenser av utbyggingen og finne akseptable, avbøtende tiltak, har søkerne vist liten interesse og forståelse for de problemene utbyggingen påfører Borregaard.

Borregaard mener prinsipielt at NVE bør returnere søknaden til søkerne med pålegg om videre utredning av konsekvenser av tiltakene. Søkerne bør også pålegges å komme til enighet med andre rettighetshavere om tilfredsstillende avbøtende tiltak før søknaden fremmes på nytt.

Hvis NVE beslutter å behandle søknaden til tross for de påpekte manglene, ber Borregaard om følgende avbøtende tiltak:

1. Søkerne pålegges i samarbeid med Borregaard å etablere et for Borregaard tilfredsstillende, nytt vanninntak for vannrenseanlegget.
2. Søkerne pålegges i samarbeid med Borregaard å forlenge Borregaards avløpsrør slik at utslippspunktet blir nedstrøms den planlagte vannutslippskanalen fra Sarp 2.

3. Søkerne pålegges å finansiere driften av settefiskanlegget på Borregaards eiendom så lenge fiskerimyndighetene finner det nødvendig. (Alternativ: Søkerne pålegges hver å bidra med én tredjedel av driftskostnadene).
4. Søkerne pålegges utrede og dokumentere det privatrettslige grunnlaget for utbyggingen særlig knyttet til eiendomsrett og vannrettigheter.

4. Ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse

Søkerne søker om rett til om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse etter oreigningsloven rettet mot alle eiendommer som berøres ved utbyggingen av Sarp 2 kraftverk med elektriske anlegg.

Borregaard mener at NVE ikke skal gi søkernes slik rett, i alle fall ikke så omfattende som det søkes om. Slik søknaden er formulert, vil søkerne få mulighet til å ekspropriere bort industrivirksomhetenes etablerte bruk av vannet i Glomma. Et slikt spørsmål er det ganske åpenbart ikke kan overlates til søkerne å avgjøre. Som det framkommer foran, er verdiskapningen knyttet til industriens bruk av vannet, betydelig. Spørsmålet om ekspropriasjon av slike rettigheter bør derfor ikke overlates til én av partene. Det vil også gi søkerne en veldig sterk forhandlingsposisjon overfor andre rettighetshavere. I den utstrekning søkerne mener det er nødvendig å ekspropriere til fortrengsel av etablert bruk, bør det bare skje etter konkret, begrunnet søknad til kompetent myndighet.

Hvis ekspropriasjonstillatelse skal gis, bør den etter Borregaard mening begrenses til mindre saker som rett til atkomst i anleggsperioden.

Med vennlig hilsen
Borregaard AS

Ole Gunnar Jakobsen
fabrikkdirktør

Vedlegg

1